

їх аналогів та прекурсорів, характеризуються високою латентністю.

Пріоритетним напрямом протидії наркозлочинності є запобігання їй, тобто недопущення вчинення зазначених правопорушень на стадії формування кримінальної протиправної поведінки або на різних стадіях кримінальної протиправної поведінки (готування чи замаху на кримінальне правопорушення).

Ефективність запобігання наркозлочинності залежить від дії умов такої ефективності, яка виявляється в тому, що вони використовуються під час запобіжної діяльності правоохоронних органів та впливають на її результати.

Слід зазначити, що на сьогодні в кримінології майже не досліджено питання щодо умов ефективності запобігання кримінальним правопорушенням як в теоретичному сенсі, так й під час дослідження окремих видів злочинності (конкретних кримінальних правопорушень).

У 1978 році відомий кримінолог А.Е. Жалинський досліджував теоретичні аспекти умов ефективності профілактики злочинів, які визначив як позитивні соціальні явища та процеси, що визначають дієвість попередження злочинів, забезпечують результативне усунення причин та умов вчинення злочинів під час профілактичної діяльності. Вони протиставляються об'єктивним труднощам історичного розвитку та негативним явищам, що існують. Негативні наслідки науково-технічної революції, міграція, недостатність трудових ресурсів, створення нових промислових комплексів тощо не можуть виступати як умови ефективності профілактики злочинів, оскільки не сприяють результативності профілактичних заходів, а ускладнюють їх [1, с. 41].

Автор виділяє три рівні умов ефективності профілактики злочинів, зокрема:

1) загальносоціальні умови, до яких відносяться закономірності розвитку суспільства;

2) соціальні умови, які є зовнішніми відносно профілактики та які конкретизуються у межах регіонів та соціальних груп, можливості їх духовного та морального розвитку, підтримки законності та дотримання прав і інтересів громадян;

3) спеціальні або внутрішні умови, які забезпечують профілактичну діяльність [1, с. 41-45].

Питання щодо умов ефективності здійснення оперативно-розшукової протидії злочинам, де складовою є оперативно-розшукове запобігання, розглядав О.В. Кириченко. Він запропонував визначити умови ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам як сукупність позитивних об'єктивних і суб'єктивних чинників, що визначають ефективність здійснення оперативно-розшукової протидії та впливають на стан протидії злочинності, забезпечують своєчасне виявлення та запобігання злочинам, розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, суду або ухиляються від відбування покарання тощо. Дослідник також акцентував увагу на тому, що ефективність оперативно-розшукової протидії злочинам

залежить від деяких чинників: специфіки здійснення оперативно-розшукової протидії та характеру впливу на злочинність; сутності такої діяльності та її значення для покращення криміногенної обстановки; форм і методів оперативно-розшукової протидії, напрямів їх удосконалення; правової регламентації здійснення оперативно-розшукової протидії; тенденцій розвитку цього виду діяльності; ефективності діяльності суб'єктів оперативно-розшукової протидії злочинам [2, с. 68-69].

Таким чином, умови ефективності запобігання злочинності взагалі та наркозлочинності зокрема можна класифікувати на об'єктивні та суб'єктивні.

На наш погляд, об'єктивні умови ефективності запобігання наркозлочинності утворюють соціально-економічні, політичні, морально-виховні чинники, що характеризують ставлення держави та суспільства з одного боку до проблем наркозлочинності, а з іншого – до проблем наркоманії. А суб'єктивні умови створюються у зв'язку із розвитком та вдосконаленням запобіжної діяльності з протидії наркозлочинності, у тому числі й з урахуванням позитивного досвіду діяльності правоохоронних органів за цим напрямом.

Крім того, з урахуванням поділу умов на об'єктивні та суб'єктивні, умови ефективності запобігання наркозлочинності можна класифікувати на загальні, які характерні умовам ефективності запобігання злочинності взагалі, та приватні, тобто ті, які властиві умовам ефективності запобігання саме наркозлочинності.

На наш погляд, до загальних умов ефективності запобігання наркозлочинності слід віднести:

1) правові умови – забезпечення протидії злочинності в державі взагалі та запобігання злочинності зокрема;

2) організаційно-управлінські умови – постановка завдань та визначення пріоритетних напрямів запобігання злочинності, прогнозування та планування заходів запобігання злочинності, контроль за здійсненням запобіжної діяльності;

3) матеріальне забезпечення – фінансування програм щодо запобігання злочинності в країні та в окремих регіонах, матеріально-технічне забезпечення суб'єктів запобігання злочинності).

До приватних умов ефективності запобігання наркозлочинності відносяться умови, що забезпечують:

1) протидію наркозлочинності та наркоманії в країні, а також діяльність суб'єктів запобігання наркозлочинності (правові);

2) наявність підготовлених кадрів, що можуть вирішувати завдання щодо запобігання наркозлочинності (кадрові);

3) наявність інформації про криміногенні фактори та осіб, які схильні до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів (інформаційні);

4) наявність фінансових, технічних, транспортних та інших засобів

(ресурсні).

Приватні умови призначені як для забезпечення ефективності запобігання наркозлочинності в цілому, так й для одного або декількох елементів системи запобігання наркозлочинності (профілактики, попередження та припинення кримінальних протиправних дій). Якщо розглядати умови забезпечення ефективності декількох елементів системи запобігання наркозлочинності, то, як правило, це характерно на стадіях попередження та припинення кримінальних протиправних дій.

Список використаної літератури:

1. Жалинский А. Э. Условия эффективности профилактики преступлений. Москва : ВНИИ МВД СССР, 1978. 152 с.
2. Кириченко О. В. Умови ефективності оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки. *Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ : проблеми теорії та практики* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 27 верес. 2013 р.). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 68–70.

Куц В.М.

професор кафедри кримінального права
Київського університету права
Національної академії наук України
кандидат юридичних наук, професор

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО РЕАГУВАННЯ НА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Згідно з КК України кримінальним правопорушенням є злочин та кримінальний проступок. Протидія їх вчиненню відбувається на трьох рівнях соціальної дійсності: *загально-соціальному, спеціально-кримінологічному та кримінально-юстиційному*. Іншими словами, існують загально-соціальна, спеціально-кримінологічна та кримінально-юстиційна протидія злочинності, а також відповідні їм відносно самостійні механізми їх здійснення.

Безпосередньо на вчинені кримінальні правопорушення здійснюється протидія третього з вище названих рівнів – *кримінально-юстиційна*. Вона становить собою сукупність засобів та заходів, що застосовуються органами кримінальної юстиції з метою *безпосереднього реагування* на вчинені кримінальні правопорушення та здійснюваного в його процесі *запобігання* потенційним кримінальним правопорушенням.

Суб'єктами такої протидії є не всі органи правопорядку, а лише спеціально уповноважена їх частина, що включається до системи кримінальної юстиції. У найбільш загальному виді кримінальна юстиція – це система державних органів, діяльність яких спрямована на винесення справедливого рішення у кримінальному провадженні та реалізацію такого рішення. Деякі інші засоби протидії злочинності, наприклад, негласна